

Liudmyla Lohachova

HOUSING POLICY AS A FACTOR OF INDUSTRIAL REGION SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article is devoted to the key features of housing policy implementation in the industrial regions of Ukraine. Housing assessment, provision of shelter as well as amount of investments into real estate construction has been performed. A significant regional disparity in the implementation of housing policy has been detected by the author. It is proved that increased negative trends in solving the housing problem in the industrial regions inhibits increase the level and quality of life and slows the formation and the usage of social sustainable development potential.

Highlight priority areas of housing policy in the industrial regions including: improving the housing provision and quality of housing and communal services, ensuring the safe living conditions and consumption of housing services, creating the conditions for citizens to take an active part in the housing policy implementation. Priority activities for regional social-economic development strategies improvement up to year 2020 have been proposed.

Key words: sustainable development, housing policy, industrial region.

© Л. Логачова

Надійшла до редакції 27.12.2012

УДК 330. 354

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

МИХАЙЛО ПИВОВАРОВ,

доктор економічних наук, доцент Класичного приватного університету, м. Запоріжжя

У статті наведено результати дослідження впливу основних інституцій на діяльність суб'єктів малого підприємництва в Україні. Особливе місце відведено аналізу додаткового доповнення Податкового кодексу України 5, 6 групами щодо спрощеної системи оподаткування. Виконано аналіз, розрахунок та запропоновані шляхи усунення цієї проблеми.

Ключові слова: малі підприємства, аналіз розвитку, система оподаткування, фінансово-кредитна система, методика розрахунку, шляхи вдосконалення.

Постановка проблеми. Розвиток малого бізнесу в Україні, як і в усьому світі, має соціально-економічне спрямування, тобто, з одного боку, малий бізнес є чинником підтримання соціальної справедливості в суспільстві та джерелом створення нових робочих місць, з іншого - сприяє послабленню монополістичних тенденцій шляхом розвитку внутрішньогалузевої конкуренції в національній економіці. І якщо в країнах із розвинутою ринковою економікою вага цього сектора в загальній структурі національної економіки є досить значною (див. табл. 1), то в Україні до сьогодні не можна говорити про його вирішальне значення в розвитку національної економіки не тільки через низькі показники, а й тому, що економічна політика України не може змінити вектор свого розвитку з сировинно орієнтованого на інноваційний.

Зрушити процес вирішення цієї проблеми з місця можна, окрім іншого, і завдяки постійному моніторингу та оцінці процесів, які відбуваються в малому

бізнесі, оскільки саме він дає переваги більш прогресивного економічного розвитку суспільства, як-то: гнучкість, можливість швидкої мобілізації ресурсів та їх обороту, створення сприятливого середовища для конкуренції тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ряді досліджень [2, 3, 5, 6] визначено й розкрито теоретико-методологічні засади розвитку малого підприємництва як складової національної економіки, багатогранної, соціально-економічної системи, активного суб'єкта ринкових відносин, суспільного інституту та інституцій, здатних прискорити постіндустріальні зміни в національній економіці та реформувати соціально-економічні процеси в Україні на сучасному етапі шляхом удосконалення регуляторної політики, інституційних механізмів державної та недержавної підтримки розвитку малого бізнесу, формування й розвитку регіонального підприємництва. Разом із тим, потребують подальшого розвитку напрямки вдосконалення діяльності вітчизняної сис-

№ 1 (121) січень-лютий 2013 р.

Таблиця 1. - Інтегровані показники, що характеризують стан та розвиток МСП* у різних країнах [3]

Країна	Кількість МСП, тис.	Зайнятість у МСП, млн осіб	Частка МСП у загальній зайнятості, %	Частка продукції МСП у ВВП, %
Великобританія	2 630	13,6	49	50–53
Німеччина	2 290	13,5	46	50–52
Італія	3 920	16,8	73	57–60
Франція	1 980	15,2	54	55–62
Країни ЄС	15 770	68,0	72	63–67
США	19 300	70,2	54	50–52
Японія	6 450	39,5	78	52–55
Росія	1035	9,5	28	18–19
Україна	346	5,2	25	16–17

* МСП - малі й середні підприємства.

теми малого підприємництва, зокрема, у фінансово-кредитній та регуляторній сферах.

Мета статті - на підставі розробленої автором концептуальної моделі стратегії розвитку малого підприємництва як складової національної економіки дослідити вплив державних і фінансових інституцій на діяльність суб'єктів малого підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Малі підприємства - це економічно й соціально орієнтовані провідні суб'єкти ринкової економіки, які є основою дрібно-товарного виробництва (послуг, товарів, робіт); визначають темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику валового внутрішнього продукту, зайнятість населення, ступінь демократизації суспільства; здійснюють структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечують насичення ринку необхідними товарами та послугами, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; характеризуються високою мобільністю, раціональними формами управління; формують соціальний прошарок підприємців-власників, які становлять основу середнього класу; сприяють послабленню монополізму, розвитку конкуренції [1, с. 9].

У результаті проведених досліджень нами розроблена концептуальна модель стратегії розвитку малого підприємництва як складової національної економіки, якої немає в теорії та практиці України і яка має такі ознаки: є комплексною, включає складові елементи підвищення ефективності малого підприємництва (реформування системи вдосконалення регуляторної політики, упровадження інституціональних механізмів, оновлення кредитування малого бізнесу); передбачає достатній набір механізмів й інструментів для реалізації завдань економічного розвитку потенціалу малого підприємництва [3].

Реалізація зазначеної стратегії дає змогу вдосконалити діючі механізми та інструменти, спрямовані на розвиток потенціалу підприємства (маркетингового, виробничого, кадрового, фінансового). Інформаційний потенціал, запропонований автором, раніше достатньою мірою не використовувався науковцями. На сучасному етапі він стає додатковим політико-економічним фактором виробництва, тому що безпосередньо впливає на результати діяльності підприємств малого бізнесу внаслідок залежності від об'єктивності залучення вихідних даних, які характеризують економічний стан підприємства, оцінку регіональних і державних статистичних показників тощо.

Виконані нами дослідження охоплюють: методо-

логічний підхід до встановлення кількісних та якісних ознак малих підприємств; особливості розвитку теорії економічних систем і їх використання для оцінки розвитку підсистеми малого підприємництва; теорію розвитку моделей, їх ознак та процес економіко-математичного моделювання малого підприємства.

У значній частині розвинутих країн світу працюють мікропідприємства, кількість працівників яких становить 5-15 осіб, із річним обсягом реалізації продукції від 20 до 30 тис. дол. В Україні доцільне створення на законодавчому рівні нового інституціонального суб'єкта малого підприємництва ринкової економіки - мікробізнесу із кількістю працівників до 10 осіб і річним обсягом реалізації продукції до 150 тис. грн. Аналогічний бізнес працює, наприклад, у системі малого підприємництва Грузії.

Функціонування малих підприємств у ринковій економіці не є відокремленим, оскільки, взаємодіючи з великим та середнім бізнесом, із державним сектором, воно є обов'язковим учасником сучасної економічної системи. У зв'язку з оптимізацією системи центральних органів виконавчої влади в країні [4] автором доопрацьовано модель місця малих підприємств у системі економічних відносин (рис. 1), яка дає змогу встановити зв'язок між державними, регіональними, дорадчими органами влади та малими підприємствами.

Розглядаючи особливості розвитку теорії економічних систем і їх використання для розвитку підсистеми малого підприємництва, місце теорії економічного розвитку систем у контурі системних досліджень, основні поняття, пов'язані із системним аналізом і моделюванням соціально-економічних систем, встановлено, що найбільш придатною для вирішення відповідного питання економіко-математичною моделлю є модель міжгалузевого балансу Леонтьєва "витрати - випуск", яка базується на використанні національних розрахунків.

Нами запропоновано етапи імітаційного комп'ютерного моделювання підсистеми малого підприємництва, починаючи зі створення моделі й закінчуючи аналізом отриманих за допомогою моделі результатів з метою ухвалення рішення, які повною мірою можуть бути використані для встановлення зв'язку теоретичних підходів із практикою стратегічного розвитку підсистеми малого підприємництва в системі національної економіки.

Головними індикаторами розвитку суб'єктів малого підприємництва є кількість малих підприємств, кількість найманих працівників і кількість фізичних осіб-підприємців (рис. 2).

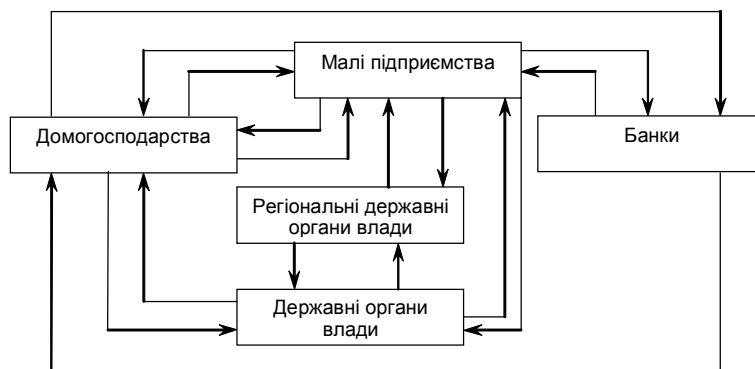

Рис. 1. Модель малих підприємств у системі економічних відносин країни.

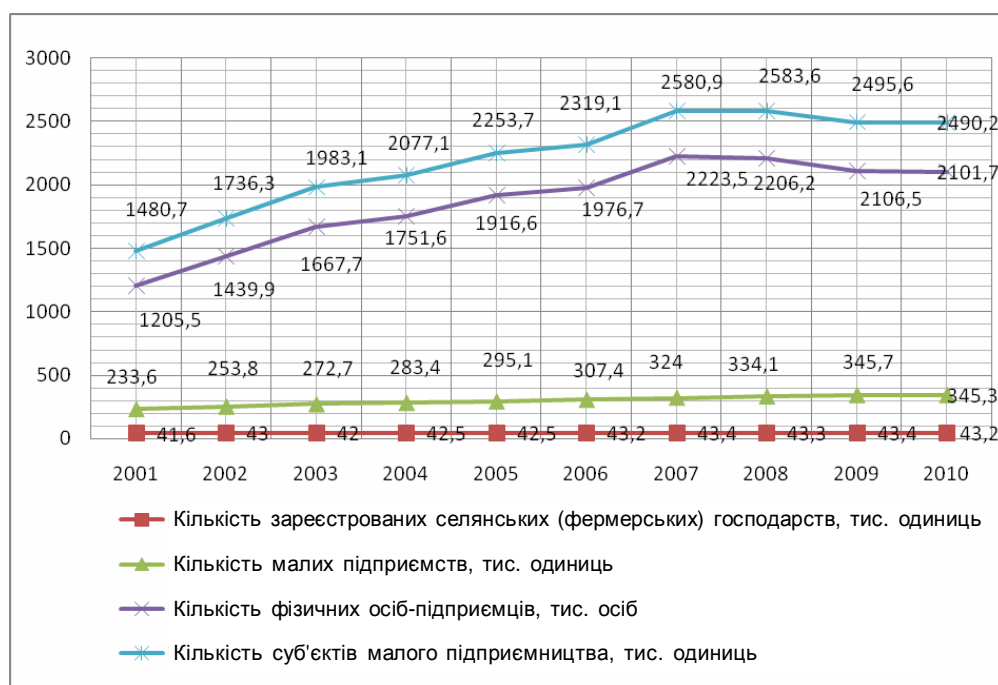

Рис. 2. Динаміка кількості суб'єктів малого підприємництва в Україні у 2001-2010 рр.

Як бачимо з рисунка, в Україні спостерігається стабільний розвиток суб'єктів малого підприємництва в постіндустріальний період, починаючи із часів перебудови економіки країни до 2007 р., потім темпи зростання всіх показників знижуються. Така тенденція пов'язана зі впливом світової фінансової кризи на країну та одночасним проведенням соціально-економічного реформування суспільства.

Недосконалість макроекономічних процесів розвитку малого підприємництва спричинила виникнення різних помилок та проблем, які пов'язані з інституційними невідповідностями в системі державного управління й регулювання. Так, практично до сьогодні в діяльності суб'єктів малого підприємництва спостерігається поступове зниження всіх показників малих підприємств і, відповідно, зростання цих показників щодо фізичних осіб-підприємців (табл. 2), за винятком 2011 р., коли зростають усі показники для малих підприємств і, навпаки, для фізичних осіб-підприємців вони зменшуються. Це свідчить про стабілізацію ринкових відносин розвитку малого підприємництва. Подібна ситуація не суперечить розвитку ринкової економіки, оскільки в розвину-

тих країнах показники для малих підприємств підвищуються, а для фізичних осіб-підприємців зменшуються.

У структурі розвитку кількості малих підприємств за видами економічної діяльності теж спостерігається відмінність між Україною та країнами з розвинутою економікою. Зокрема, у нашій країні лідирує галузь "Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку" (33%), тоді як галузі "Промисловість" та "Сільське господарство, мисливство і лісове господарство" становлять відповідно 13,8 % та 4,84 %. У закордонній практиці за останнє десятиріччя частка малого бізнесу за обсягом продажів становить: 24,8 % - сектор виробництва, 41,2 % - оптова торгівля, тобто виробнича галузь має показник приблизно вдвічі менший [5, с. 10].

Обов'язковою умовою ефективного розв'язання проблеми соціально-економічного розвитку малого підприємництва є досконалість системи державного регулювання бізнесу й особливо нормативно-правових актів щодо ліцензування, перевірок, адміністративного тиску, тому в нашому дослідженні на-

Таблиця 2. - Показники діяльності суб'єктів малого підприємництва країни в динаміці за 2006-2011 рр., %

Роки	Малі підприємства			Фізичні особи-підприємці		
	за кількістю суб'єктів	за кількістю зайнятих працівників	за обсягом реалізованої продукції	за кількістю суб'єктів	за кількістю зайнятих працівників	за обсягом реалізованої продукції
2006	16,7	73,4	94,1	83,3	26,6	5,9
2007	15,8	71,5	94,0	84,2	28,5	6,0
2008	13,8	69,4	93,6	86,2	30,6	6,4
2009	13,1	66,4	93,3	86,9	33,6	6,7
2010	16,0	73,9	93,6	84,0	26,1	6,4
2011	20,4	76,7	95,0	79,6	23,3	5,0

дано рекомендації державним і недержавним законодавчим органам влади щодо усунення суперечностей у розвитку малого підприємництва, наближення й досягнення міжнародних стандартів.

У системі державної підтримки малого бізнесу найважливішим, найвпливовішим і найбажанішим для суб'єктів підприємницької діяльності елементом

є фінансово-кредитна система та її підтримка, яка відображає фінансово-економічні відносини між державою та ринковими суб'єктами в питанні перерозподілу коштів.

У цілому виконання заходів Національної програми протягом восьми років не сприяло подальшому розвитку підприємництва в Україні (рис. 3).

■ Згідно із Законом України про Державний бюджет України   ■ Фактично виділені кошти

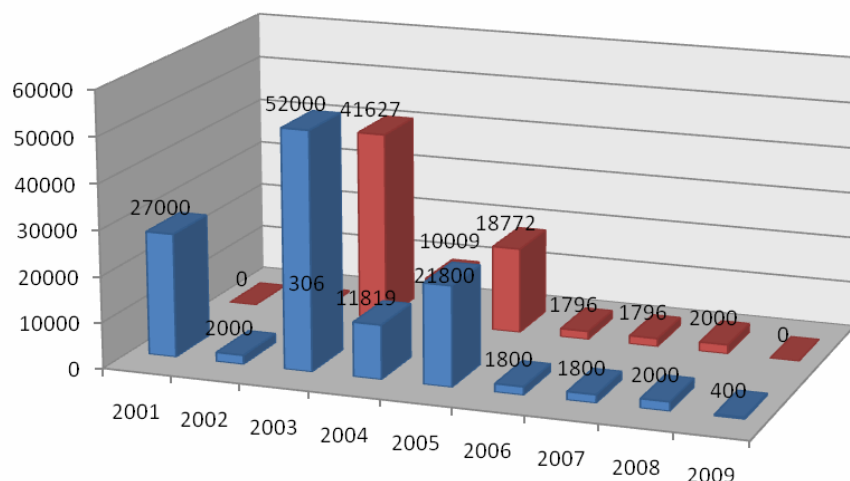

Рис. 3. Заходи фінансування Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, тис. грн.

Те саме спостерігається у 2010, 2011 рр. і становить таку мізерну величину, що, на жаль, державна фінансова підтримка малого підприємництва на сьогодні залишається більше декларативною, ніж реальною.

Найважливішим фактором, що впливає на діяльність малого й середнього бізнесу, є інститут оподаткування й, насамперед, спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Верховна Рада України прийняла Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України" (04 листопада 2011 р.), який має як позитивні, так і негативні наслідки. Так, щодо Закону України № 5083-VI, Податковий кодекс України доповнений додатковими 5, 6 групами щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва [7].

П'ята група: фізичні особи-підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності та-

ких критеріїв: не використовують працю найманих осіб, або кількість осіб, що знаходяться з ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб; обсяг доходу не перевищує 20 млн грн.

Шоста група: юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності наступних критеріїв: середня облікова кількість працівників не перевищує 50 осіб; обсяг доходу не перевищує 20 млн грн.

Процентна ставка єдиного податку встановлюється у фіксованому розмірі для п'ятої і шостої груп платників єдиного податку: 7 % доходу в разі сплати податку на додану вартість згідно з Податковим кодексом України; 10 % доходу в разі сплати податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Саме перехід підприємців на п'яту й шосту групи приведе до появи нової проблеми у вигляді додаткового навантаження на бізнес. Досліджуємо цю

проблему на умовному прикладі: фірма планує перехід із третьої групи (єдина ставка - 3 %, дохід до 5 млн грн) у шосту групу (єдина ставка - 7 %, дохід до 20 млн грн) протягом 2013 року. Необхідно роз-

рахувати доцільність використання цього плану протягом року. Вхідні дані прикладу й методика розрахунку та порівняння двох варіантів наведені нижче (табл. 3).

Таблиця 3. - Методика порівняння двох варіантів оподаткування малого підприємства

Показники	База оподаткування, тис. грн	Податок, (3%), тис. грн	Податок, (7%), тис. грн	Різниця, тис. грн
Надходження коштів на рахунок у першому кварталі	800	24	56	32
Надходження коштів на рахунок у другому кварталі	100	30	70	40
Надходження коштів на рахунок у третьому кварталі	120	36	84	48
Надходження коштів на рахунок у четвертому кварталі	150	45	105	60
Разом	1170	135	315	180

Із наведених розрахунків (табл. 3) очевидно, що перехід суб'єкта підприємництва, наприклад, із третьої групи в шосту тягне додатково витрати в розмірі 180 тис. грн. Тобто, з авторської точки зору, ці пропозиції стимулюють суб'єктів малого підприємництва до зростання обсягу виробництва (послуг), а найголовніше - до переходу в наступну групу спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва.

Аналогічна ситуація постане й у системі з фізичними особами підприємницької діяльності, для яких уже прийнято рішення залишитися в третій групі протягом першого півріччя 2013 р., а з 01.07.2013 р. дозволено переходити в п'яту групу.

Висновки

У результаті дослідження запропоновано такі напрямки вдосконалення діяльності вітчизняної системи малого підприємництва:

1. Визначальним для реалізації заходів із фінансово-кредитної підтримки, як і в попередні роки, залишається забезпечення регулярного виділення бюджетних коштів на державному й регіональному рівнях у повному обсязі відповідно до запланованих обсягів.

2. Кабінету Міністрів України необхідно надати пільги підприємствам промисловості, у першу чергу легкій, та сільському господарству (замість планування збільшення податків в 2013 р.), що приведе до розвитку галузей та скорочення безробіття.

3. Потребує нагального втручання державних законодавчих органів вирішення проблеми взаємовідносин малого бізнесу з Пенсійним фондом у питанні встановлення терміну перевірок, який зараз узагалі відсутній. Ця ситуація приводить до необґрунтованих штрафних санкцій. Пропонується встановити термін перевірки, як і в системі податкової служби, 3 роки.

4. Департаменту Держкомпідприємництва при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі треба внести таку зміну: для юридичних осіб із доходом до 5 млн грн залишить ставку єдиного податку - 3 %, а з доходом більше 5 млн установити ставку єдиного податку - 7 %.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пивоваров М. Г. Стратегія розвитку малого підприємництва як складової національної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.03 / Михайло Григорович Пивоваров. - Запоріжжя, 2011. - 36 с.

2. Варналій З. С. Мале підприємництво України / З. С. Варналій. - К. : Інститут приватного права і підприємництва АПРн України, 2003. - 34 с.

3. Пивоваров М. Г. Концептуальна модель стратегії розвитку малого підприємництва / М. Г. Пивоваров // Держава та регіони. - Запоріжжя, 2012. - № 1. - С. 229-235. - (Серія: Економіка та підприємництво).

4. Указ Президента України № 1085/2010 "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 9 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.

5. Ляшенко В. І. Піддержка малого підприємництва в країнах Северної Америки / В. І. Ляшенко, Т. Ф. Бережная. - Луганск : Изд-во ГУ "ЛНУ им. Т. Шевченко", 2009. - 364 с.

6. Дятченко Л. Я. Малое предпринимательство в странах СНГ / Л. Я. Дятченко, В. И. Ляшенко, К. В. Павлов. - М. : Магистр, 2007. - 508 с.

7. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні" від 05.07.2012 р. № 5083-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5083-17>.

REFERENCES

1. Pyvovarov M. H. (2011), *Stratehiia rozvytku maloho pidpriemnytstva yak skladovoi natsionalnoi ekonomiky*, Abstract of thesis for the degree of doctor of economic sciences, Zaporizhzhia, 36 p. (ukr).

2. Varnalii Z. S. (2003), *Male pidpriemnytstvo Ukrainy*, Kyiv, 34 p. (ukr).

3. Pyvovarov M. H. (2012), *Derzhava ta rehiony*, Zaporizhzhia, № 1, pp. 229-235. (ukr).

4. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 1085/2010 "Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady" vid 9 hrudnia 2010 roku, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010> (ukr).

5. Lyashenko V. I., Berezhnaya T. F. (2009), *Podderzhka malogo predprinimatelstva v stranakh Severnoy Ameriki*, Lugansk, 364 p. (rus).

6. Dyatchenko L. Ya., Lyashenko V. I., Pavlov K. V. (2007), *Maloe predprinimatelstvo v stranakh SNG*, Magistr, Moscow, 508 p. (rus).

7. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo derzhavnoi podatkovoi sluzhby ta u zviyazku z provedenniam administrativnoi reformy v Ukraini" vid 05.07.2012 r. № 5083-VI, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5083-17> (ukr).

М. Pyvovarov

**INTEGRATED APPROACH TO SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE.
THEORY, PRACTICE AND WAYS OF IMPROVEMENT**

The study presents the results of research of how major institutions influence small business in Ukraine. Particular attention is paid to the analysis of Amendment 5,6 to the Tax Code of Ukraine on a simplified tax system. The study also includes analysis, calculations and offers ways to improve the situation.

The relations between the country's small business and The Pension Fund of Ukraine require an urgent settlement by the legislative bodies. Verifications are suggested to be set up for every 3 years. The Cabinet of Ministers is advised to give benefits to small enterprises of industry, those of the light industry and agricultural in the first turn.

Key words: small business, progress assessment, taxation, financial and credit system, calculation methods, ways of improvement.

© М. Пивоваров

Надійшла до редакції 25.01.2013

УДК 331.22

**СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ**

ІРИНА ШВЕЦЬ,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці Донецького національного технічного університету

ЛІДІЯ РОДЬ,

Донецький національний технічний університет

У статті проаналізовано теоретичні питання мотивації й розвитку персоналу. Обґрунтовано систему наукових принципів мотивації професійного розвитку персоналу підприємства. Запропоновано етапи розробки й впровадження ефективної системи мотивації професійного розвитку персоналу. Систематизовано мотиватори та інструменти для трьох груп управлінського персоналу управлінської компанії, для яких визначено відповідні методи мотивації. Запропоновано використовувати індивідуальний підхід з урахуванням особистісних рис, які впливають на мотивацію професійного розвитку: вік/стать, сімейний стан, світогляд. Виявлено проблеми, що демотивують персонал відносно професійного навчання, та запропоновано шляхи їх подолання. Розроблено універсальну систему заходів мотивації професійного розвитку персоналу.

Ключові слова: мотивація, професійний розвиток, управлінська компанія, персонал, діагностика, принципи мотивації, ефективність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах жорстокої ринкової конкуренції для більшості українських підприємств навчання персоналу є вирішальним чинником розвитку, що обумовлює високі вимоги до рівня кваліфікації персоналу, знань і навичок працівників. Суттєвою особливістю сучасності є швидка зміна зовнішніх і внутрішніх умов функціонування підприємств, тому все більшого поширення в українських компаніях набуває ідея створення системи безперервної освіти працівників. Водночас існують проблеми та перешкоди на шляху впровадження ефективної системи самоосвіти, гостро постає проблема небажання персоналу навчатися через різні

причини. Для забезпечення дієвості та результативності функціонування безперервної системи навчання персоналу необхідним є вдосконалення механізму мотивації персоналу до розвитку з метою ефективного управління індивідуальними мотивами. Мотивація професійного розвитку персоналу позитивно впливає на результати діяльності підприємства завдяки виявленню й продуктивному використанню професійного потенціалу працівників, підвищенню професійно-кваліфікаційного складу персоналу підприємства, створенню системи самоосвіти, скороченню загальних витрат на пошук висококваліфікованої робочої сили за рахунок спланованої, послідов-

№ 1 (121) січень-лютий 2013 р.